

BERGSTADENS STORE HJERTER

Det skal vanskelig gjøres å finne koseligere gater enn i Røros. Likevel er byens beste opplevelser alt det som gjemmer seg innenfor de fargerike veggene.

TEKST OG FOTO: GJERMUND GLESNES

FAMILJEOPPSKRIFTER: Verdensarvbyen Røros er mye mer enn sjarmerende trehus og trange smug. Byen bobler også av herlige oaser! Anita Trygstad er fjerde generasjon driver av Trygstad Bakeri, men stedets berømte pjølt – en slags mellomting mellom polarbrød og svele – bakes av mor Ann Mari. – Det er så vidt jeg får oppskriften. Så hemmelig er den smiler hun. www.trygstadbakeri.no

▲ UNESCO-VERNET: Få steder er vakrere enn Røros i vinterdrakt. Men det er det som skjuler seg bak de vakre husene, som virkelig gjør stedet spesielt.

▲ Huset med det rare: Gaudi, Hundertwasser, Mexico eller koraller, assosiasjonene er mange og varierte når tilreisende møter keramikkreasjonene til Per Lysgaard. – Det er sant alt sammen. Men det kommer jo fra mitt hode, sier han selv. www.lysgaard.no

Hvis du gikk inn på nettstedet TripAdvisor, ville du lenge se at Røros' beste attraksjon hverken var Olavsgruva, slagghaugene, Flanderborg der Pippi Langstrømpe rullet sin gigantiske snøball, eller «Bergstads Ziir», Røros kirke – men butikken til keramiker Per Lysgaard.

– Det forteller at folk vil bli overrasket. Kjerka er selvfølgelig mye flottere enn dette. Men den er som de forventer, analyserer 57-åringen.

Han har nettopp hatt en keramikkvisning ganske utenom det vanlige i butikken nederst i Kjerkgata. Han har stirret opp i svalgangtaket av speil og vist frem puppefontenen, stått i dørkarmene med Gaudi-blå fliser og forklart om den ene kreasjonen mer underlig enn den andre.

Og han har vist hatter. Keramiske hatter. En hjerneformet tenkehatt, en slags tentakelhatt – Lady Gaga hadde kanskje vært en mulighet, mener han – og en... ja si det... de er ikke som andre hatter, hodepyrdene til Per Lysgaard. Men morsomme å se på er de, og morsomme å lage.

– Keramikk egner seg ikke for hatter, det gjør ikke det. Men det går an lell, konstaterer han med et lurt smil.

NATTENS BRØD. Lysgaard er en av mange kunsthåndverkere i Røros; de mange turistene gir kundegrunnlag til å drive med mer

«72,5 prosent av rørosingene stemte nei til den kommende Kong Haakon VII»

▲ PØLSEMAKER, PØLSEMAKER: – Vi har et bryggeri 50 meter oppi bakken, to slakterier omtrent like nære, og det samme er bakeriet, sier driveren av Røros Delikatesser, Per Ole Græsli, som kaller seg for «forkynner om lokalmat». www.rorosdeli.no

▲ EDELT VANN: Spell-Ola seiersøl og Johannes konstnekt; det skal ikke være tvil om hvor produktene til Røros Bryggeri og Mineralvannfabrikk kommer fra – selv om flaskeølen faktisk lages i Atna. Fatølen brygges i Rammkjellarn under Vertshuset Røros. www.rorosbryggeri.no

▲ ULL ER GULL: – Hvis jeg ikke strikker når jeg ser på TV, sovner jeg. Så det er bedre å stikke, ler Margrét Jónsdóttir som i et år har solgt islandske ullgensere og selvstrikkede produkter i butikken Kindin i samme gård som Per Lysgaard. www.lysgaard.no

▲ **MELUA I HÅNDEN:** – Da jeg ville begynne på Kunst- og håndverksskolen sa min mor «nei, du må lære deg noe rett». Så jeg ble elektromann og selvlært som modellør, forteller Per Sverre Dahl, som nå er Facebook-venn med Katie Melua grunnet denne skulpturen her. www.persverredahl.no

▲ **GRØNT ER SKJØNT:** – Kopperoksid gir en grønn farge. Og på grunn av Røros ble kopperoksid rimeligere å få tak i enn koboltblått. Derfor fikk tradisjonell trønderkeramikk sin lyse, grønne farge, forteller Robin Schellenberg som sammen med fire andre lager keramikk i Potteriet. www.potteriet-roros.no

FAKTA RØROS

► KOMME HIT

Røros er fem timers kjøring med bil fra Oslo og 2,5 time fra Trondheim. Tog tar omtrent like lang tid. Minipris fra kr 498 t/r. Fra Trondheim går det også buss, se www.atb.no for ruter. Widerøe har to avganger mellom Oslo og Røros hver dag unntatt lørdager. Fra kr 1198 t/r.

► OVERNATTING

Vertshuset Røros har rom både i den historiske Rammgården. Dobbelrom fra kr 1295 per natt.

www.vertshusetroros.no

Bergstadens Hotell ligger rett nedenfor Kjerkgata og har 90 rom og suite. Dobbelrom fra kr 1190 per natt. www.bergstadenshotel.no

► STEDER Å SPISE

Både Vertshuset Røros og Bergstadens Hotell har gode restauranter. Ellers anbefales en lunsj eller middag på tradisjonsrike Kaffestuggu, hvor Falkberget ofte satt og skrev. www.kaffestuggu.no For god kaffe og kaker er Trygstad Bakeri stedet.

Bli med inn i det fantastiske butikken til keramikkunstneren Per Lysgaard. Last ned Reiselyst-appen i AppStore.

enn A4 kjedebutikker.

På en spasertur opp Kjerkgata eller Bergmannsgata kan du svinge innom keramikere, sølvsmeder, gallerier, strikkebutikk og skulptør, i tillegg til delikatessebutikk, restauranter, kafeer og mikrobryggeri.

Men det var ikke utforskning av personlige, kreative årer som skapte den vakre Bergstaden, som siden 1981 har stått på UNESCOs verdensarvliste.

CHRISTIANUS SEXTUS. I over 300 år var det kobberårene i berget som gjaldt. Ifølge tradisjonen startet eventyret da jegerbonden Hans Olsen Aasen en dag var på jakt i Storvola øst for Røros. Der skjøt han en reinsbuk. I døds kampen sparket bukken vekk mose og lyng på bakken, og Hans fikk øye på en stein som skinte så fint.

I 1645 åpnet Storwartz gruve i Storvola, senere fulgte blant annet Kongens gruve, Olavsgruva og Christianus Sextus. Og innenfor circumferensen – en sirkel med 44 kilometers radius rundt Storwartz – begynte et nytt og strabasøst liv.

Røros ble et klassedelt samfunn, med skarpe skiller mellom småfolk og storfolk. Når Bergmannsgata er bred nederst og smalner som en flaske oppover bakken, skyldes det en bevisst optisk illusjon for å få gata til å se

lenger ut fra Directeurens Huus, som troner i den nedre enden.

Og da Norge i 1905 hadde folkeavstemning om republikk eller monarki, stemte 72,5 prosent av rørosingene nei til den kommende Kong Haakon VII. På landsbasis var forholdet stikk motsatt: 78,9 prosent stemte for.

DEN FJERDE NATTEVAKT. Et av de aller mest dramatiske øyeblikkene i klassekampen skjedde i huset som nå står i bakgården til Per Sverre Dahl (65).

Mørkstuggu ble brukt som fengsel, og der satte de Spell-Ola for å hindre at han dro til København for å klage til kongen om arbeidsforholdene.

– Døra var stengt med kongens segl, det kunne ingen av arbeiderne få seg til å bryte. Så de løftet huset fra grunnmuren og befridde Spell-Ola, forklarer Dahl, etter at han har vist rundt i butikken sin: På og foran grove tømmervegger henger og står fantastiske keramikkskulpturer av alt fra The Rolling Stones og Cornelis Vreeswijk til OL-Kanelsa, Jamt-Ola og andre figurer fra Johan Falkbergets «Den fjerde nattevakt».

Det er kanskje mer «rørosk» enn Per Lysgaards fargesprakende formleker, men like oppfinnsomt. Like typisk Røros, altså. ■